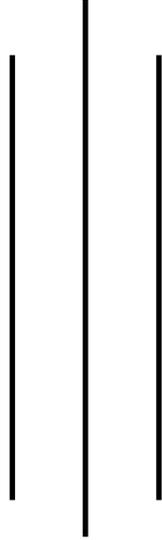

आर्थिक वर्ष ०७५/७६को
बजेट, नीति तथा कार्यक्रम

सरुमारानी गाउँपालिका

प्युठान जिल्ला

प्रदेशनं. ०५

२०७५

विषयसूची

खण्ड १ -परिचय

१.१ पृष्ठभूमि :

१.२ चालु आ.व को निति तथा कार्यक्रमको समिक्षा

खण्ड २ : आगामी आ.व ०७५।०७६ को वार्षिक निति , कार्यक्रम र बजेट

२.१ सोच

२.२ लक्ष्य

२.३ उद्देश्य

२.४ अपेक्षित उपलब्धी

२.५ वार्षिक निति ,बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमाका लागि अवलम्बन गरिएको पद्धति

२.६ आयोजना प्रथमिकि करणका आधारहरु

२.७ वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा अवलम्बन गरिएका प्रमुख निति तथा आधारहरु

२.७.१ समग्र निति तथा आधारहरु

१.सहकारी तथा संस्था सम्बन्धी

२. स्थानीय कर , सेवाशुल्क तथा दस्तुर

३.स्थानीय तथ्याङ्क र अभिलेख संकलन

४. विकास आयोजना तथा परियोजनाहरु

२.८ मुख्य मुख्य आयोजना र क्रियाकलापहरु

२.९ अनुमानित व्यय र श्रोत व्यवस्थापन

खण्ड ३ - वार्षिक विकास कार्यक्रम

१. आर्थिक विकास

२. सामाजिक विकास

३. पूर्वाधार विकास

४. वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन

५. संस्थागत विकास ,सेवा प्रवाह र सुशासन

खण्ड १ – परिचय र समिक्षा

“स्वच्छ, समृद्ध र भ्रष्टाचार रहित सरुमारानी गाउँपालिका निर्माणको आधार,
सुशासनयुक्त सामाजिक, आर्थिक विकास र वातावरणमैत्री विकसित पुर्वाधार ॥”

१.१ पृष्ठभूमि :

प्यूठान जिल्लाको सदरमुकाम देखि १७ कोष दक्षिणमा महाभारत श्रृंखलाको तल्लो भागमा भित्री मधेश र चुरे पहाड क्षेत्रमा यो सरुमारानी गाउँपालिका अवस्थित रहेको छ। धार्मिक हिसावले महत्वपूर्ण मानिने स्वर्गद्वारी जाने प्रवेशद्वारको रूपमा यो गाउँपालिका रहेको छ। पूर्व-पश्चिम राजमार्ग अन्तर्गत दाङ्गको भालुवाङ्गबाट ८ किलोमीटर उत्तरदेखि यस गाउँपालिकाको सिमारम्भ हुन्छ। यो गाउँपालिका साविक बाङ्गैसाल, हंसपुर, ढङ्गेगढी गाविस पुरै र तिराम गाविसको वडा नं. ५ देखि ९ र धुवाड गाविसको वडा नं. ७ र ८ गाभिएर हाल ६ वटा वडा बनेको छ। यसको केन्द्र सरुमारानी गाउँपालिका वडा नं. ४ वड्डाँडामा रहेको छ। यस गाउँपालिकाको नामाकरण भौगोलिकरूपमा सबैभन्दा अग्लो ऐतिहासिक धार्मिक महत्वको सुन्दर पर्यटकिय गन्तव्यस्थल सरुमारानीलेकबाट गरिएको हो प्यूठान जिल्लाका धार्मिक तथा पर्यटकिय स्थलमा आउने पर्यटकहरुको प्रवेशद्वारमा रहेको यो गाउँपालिका भित्र ऐरावति, सिध्दलेक र सरुमारानी तथा स्वर्गद्वारी प्रवेशद्वार जस्ता पर्यटकिय आकर्षणका स्थानहरु रहेका छन्। यो गाउँपालिका पूर्वमा प्यूठान जिल्लाको ऐरावती गाउँपालिका र अर्घाखाँची जिल्लाको सितगंगा नगरपालिका, पश्चिममा दाङ्ग जिल्लाको बंगलाचुली गाउँपालिका, उत्तरमा प्यूठानको ऐरावती गाउँपालिका र माण्डवी गाउँपालिका र दक्षिणमा दाङ्ग जिल्लाको राप्ती गाउँपालिका र अर्घाखाँची जिल्लाको सितगंगा नगरपालिका पर्दछ। ऐतिहासिक धार्मिक पवित्र तिर्थस्थल ऐरावति सम्म बग्ने माडिनदि त्यहावाट शुरु हुने राप्ती नदी यहाँको जल श्रोतको प्रमुख श्रोतको रूपमा रहेको छ यो गाउँ पालिकाभित्र बाङ्गैसाल जस्तो समथर र उर्वर क्षेत्र तथा हंसपुर हुंगेगडि र तिराम जस्तो जडिबुटी तथा नगदेवाली उत्पादनको प्रचुर संभावना भएका क्षेत्रहरु पनि छन्। भौगालिक अवस्थिति, सामाजिक विकास र सेवामा पहुँच, आर्थिक समृद्धी र भौतिकपुर्वाधार विकासको अवस्थामा विविधता र असन्तुलन को अवस्थालाई सन्तुलित समग्र विकासको अवधारणा अनुसार यस गाउँपालिकालाई उन्नती र समृद्धीको दिशामा अगाडी लैजान एकीकृत विकासको गुरुयोजना तथा सामाजिक विकासका विभिन्न पक्षहरुमा रणनीतिक योजना निर्माणको प्रक्रिया प्रारम्भ भैसकेको छ। राष्ट्रिय गौरवको बहुचर्चित नौमुरे बहुउद्देश्यीय जलविद्युत आयोजना यसै गाउँपालिकाको क्षेत्र भित्र रहेको छ। यस गाउँपालिकाको विकास र समृद्धिको लागि यो आयोजना कोशेहुंगा सावित हुनेछ। यस क्षेत्रमा अत्याधिक सालको वनजंगल रहेको छ यो वनजङ्गल पर्यावरणीय दृष्टिकोणले अमुल्य र महत्वपूर्ण हुनुका साथै यहाँका नागरिकहरुको जिविकोपार्जन तथा समृद्धीको बलियो आधारको रूपमा समेत रहेको छ। यो संभावनालाई मध्यनजर गरी सरुमारानी गाउँपालिकाले आगामी आर्थिक वर्षदेखि सामुदायिक वनसंग सहकार्यको नीति अघि सारेको छ। यहाँको मुख्य जातजातीहरु मगर, दलित समुदाय, क्षेत्री, ब्रहामण, गुरुड, मुसलमान, कुमाल, धामी, राउत, नेवार, कुसुन्डा आदि रहेका छन्। यहाँको मुख्य भाषामा नेपाली भाषा रहेको भएपनि मगर, गुरुड भाषा, मुस्लिम भाषा र नेवारी भाषा पनि बोल्ने गरेको पाईन्छ। यहाँका मुख्य पर्वहरु तिज, दशै, तिहार, ईद, तमुल्होसार, माघे संक्रान्ति, जनै पूर्णमा रहेको र उक्त पर्वहरुमा विभिन्न ठाँउहरुमा मेलाहरु लाग्ने गर्दछन्। यहाँको मुख्य धर्म हिन्दु रहेको छ भने मुस्लिम, बौद्ध र क्रिश्चीयन धर्म पनि मानिने गरेको पाईन्छ।

१.२ चालु आ.व.को नीति तथा कार्यक्रमको समिक्षा

आ.व.२०७४/०७५मा यस गाँउपालिकाले पारित गरेको नीति तथा कार्यक्रम यस आ.व.को निमित्त गाँउपालिकाको आर्थिक विकास, सामाजिक सेवा तथा पहुँच, भौतिक पुर्वाधार, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन र संस्थागत विकासको लागि योजनाबद्ध रूपमा सरुमारानी गाँउपालिकाको समग्र प्रगती र समृद्धी तर्फ उन्मुख हुने लक्ष्य राखिएको थियो । लक्षित उद्देश्यको परिपुर्ती गर्न चालु आ.व.मा विनियोजन गरिएको बजेट अनुसारका योजना तथा आयोजनाहरूलाई जनसहभागीतामा पारदर्शी ढङ्गले कार्यान्वयन गरिएको छ । यस आर्थिक वर्षमा गाँउपालिकाको नीति तथा कार्यक्रम अनुसार सबै बस्ती टोलहरूलाई सडक संजालले जोडने कार्य मुलतःसम्पन्न गरिएको छ । आगामी आ.व.मा अधुरा तथा स्तरोन्नतीको कार्य अधि बढाईने छ । दुई वर्ष भित्र सबै टोल बस्तीमा खानेपानी पुर्याउने लक्ष्य अनुरूप चालु आ.व.मा खानेपानी निर्माणको लागि बृहत तथा साना योजनाको शुरुवात गरि सम्पन्न हुन बाँकी योजना तथा क्षेत्रको लागि क्रमागत योजना बनाईएको छ । गाँउपालिकाको लक्षित नीतिको कार्यान्वयनले खानेपानीको क्षेत्रमा अभुतपूर्व परिवर्तनको संकेत देखिएको छ । नीति तथा कार्यक्रमका योजना अनुसार खानेपानीको आपूर्ती गर्ने कार्य बजेट सीमाको कारणले २ वर्षमै पूरा गर्न कठिनाई त छँदैछ, यसकै कारणले खानेपानीसँग जोडिएको सरसफाईको व्यवस्थापन गर्न समेत चुनौतीपूर्ण देखिएको छ तथापी खानेपानीको आपूर्ति व्यवस्थालाई थप १ वर्षमा सुनिश्चित गरी पूर्ण सरसफाईयुक्त गाँउपालिका घोषणा गरिनेछ । कृषि तथा पशुपालनलाई आधुनिकीकरण र व्यवसायीकरण गर्ने अभिप्रायले किसानसँग गाँउसरकार कार्यक्रमको शुरुवात गरिएको छ । परम्परागत निर्वाहमुखी कृषि प्रणालीलाई आधुनिकीकरण गरी राष्ट्रलाई कृषि उत्पादनमा आत्मनिर्भर हुँदै निर्यातमुखी बनाउने राष्ट्रिय लक्ष्य रहेको र उक्त राष्ट्रिय लक्ष्य पूरा गर्न योजनाबद्ध ढंगले क्रमिक रूपमा किसानसँग गाँउसरकार कार्यक्रमको बजेट क्रमश बृद्धि गर्दै उक्त कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने नीति अवलम्बन गरिनेछ । पुर्व घोषित नीति अनुरूप वडा कार्यालयहरूमा ईन्टरनेट सेवा सुचारु गरिएको छ भने गाँउपालिकाको केन्द्र बड्डाँडा बजार क्षेत्रमा सि.सि.टि.भि.क्यामेरा जडान गरिएको छ । चालु आ.व. २०७४।०७५ मा सामुदायिक विद्यालय सञ्चालनमा अभिभावक वर्गमा पर्दै आएको आर्थिक व्ययभारलाई अन्त्य गर्ने नीति लिइएकोमा कानूनी जटिलताको कारणले कार्यान्वयनमा समस्या देखिएकोमा यस आ.व.को अन्त्यसम्म शिक्षा ऐन तर्जुमा गरी उक्त नीतिलाई कार्यान्वयन गरिदैछ । साथै आगामी आ.व.२०७५।०७६ मा पनि सामुदायिक विद्यालय अनुदानको कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ । शैक्षिक सत्र २०७५ लाई सरुमारानी गाँउपालिकाको शैक्षिक गुणस्तर सुधार वर्षको रूपमा कार्यान्वयन गर्ने नीति अवलम्बन गरिएकोछ । यस गाँउपालिकाको तिन वटा वडा स्वास्थ्य संस्थाको पहुँच बाहिर रहेकोमा चालु आ.व.मा वडा नं.२,४र६ मा सामुदायिक स्वास्थ्य ईकाई भवन निर्माण कार्य सुरु गरिएको छ । खेलकुद क्षेत्रको विकासको लागि एक वडा एक खेल मैदान निर्माणको नीति लिइएकोमा चालु आ.व.मा उक्त नीति मुलतः कार्यान्वयन भएको छ । वडा स्तरिय,गा.पा.स्तरिय खेलकुद प्रतियोगिता संचालन गर्नुका साथै अन्तर स्थानिय तह खेलकुद प्रतियोगितामा उत्कृष्ट सहभागिता जनाइएको छ । यस गाँउपालिका अन्तर्गत रहेका भुमिहिन सुकुम्बासी,अव्यवस्थीत बसोवास तथा समस्यामा रहेको भुस्वामीत्वको लगत संकलन गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको छ यस तथ्याङ्क संकलनबाट यस गाँउपालिका भित्र रहेको भुमिहिन तथा भुमि सँग सम्बन्धित समस्याको तथ्य देखाएको छ जसबाट प्रदेश सरकारको ऐन तर्जुमा पश्चात समस्या समाधान गर्ने मार्ग प्रशस्त गरेको छ । धार्मिक पर्यटकिय गन्तव्य स्थल स्वर्गद्वारी लगायत प्यूठानका पर्यटकिय स्थलको प्रवेश द्वार मात्र नभएर ऐरावती,सिध्दलेक सरुमारानी जस्ता ऐतिहासिक तथा धार्मिक पर्यटकिय स्थल समेत रहेको यो गाँउपालिकामा पर्यटन प्रबर्द्धनको लागि केहि प्रयत्नहरु अगाडी बढाइएको छ । मदन आश्रित स्मृति पार्क,ऐतिहासिक गढी दरवार रानीकुवा पिकनिक पार्क,पुठादरवार,सरुमारानी सिद्धलेक,ऐरावती दोमही,किमि चौर दह जस्ता क्षेत्रहरूको संरक्षण, निर्माण तथा पुनर्निर्माण कार्यको थालनीले यसको पुष्टि गर्दछ । यस वर्ष विकास निर्माणसँग सम्बन्धित योजनाका कार्यहरु सम्पुर्ण रूपमा उपभोक्ता समुहहरु मार्फत सम्पन्न गरिएको छ । अपवाद बाहेक योजनाका कामहरुमा उपभोक्ता समुहहरुको सक्रियता,जन परिचालन र सहभागिता एवं काममा गुणस्तरियता जस्ता पक्षहरु सराहनिय रहेको पाईयो । ढिलो गरि योजनाका कामहरु सुरु भएता पनि करिव ९९ प्रतिशत काम समयमै सम्पन्न

हुनुले जनता प्रतिको हाम्रो विश्वास र भरोसालाई पुर्नपुष्टि गरेको छ । जनता माग र अपेक्षा गर्ने निरीह प्राणि होइनन अपितु देश निर्माण र परिवर्तनका बाहक सार्वभौमसत्ता सम्पन्न नागरिक हुन भन्ने हाम्रो विश्वासलाई सरुमारानीवासी जनताले प्रमाणित गरेको कुरा निर्विवाद एवं निसंकोच रुपमा व्यक्त गर्न पाउदा गौरवान्वित महशुस गरेको छु ।

खण्ड २ -

आगामी आ.व.२०७५/०७६ को बार्षिक नीति ,कार्यक्रम र बजेट

२.१ सोच

ऐतिहासिक, धार्मिक तथा प्राकृतिक हिसावले धनि यस सरुमारानी गाउँपालिकाले यस क्षेत्रको समग्रविकासको लागीखानेपानी, विद्युत, सडक, संचार, शिक्षा, स्वास्थ्य, लागुऔषध नियन्त्रण तथा फोहोर व्यवस्थापन स्थानीयवजार व्यवस्थापन,वातावरण संरक्षण र जैविक विविधता, अपाङ्गता र असक्तहरुको व्यवस्थापन , विपद व्यवस्थापन, जलाधार, वन र वन्यजन्तु, खानी तथा खनिज पदार्थको संरक्षण भाषा सस्कृति तथा कला, खेलकुद , संचार, पर्यटन र अन्य क्षेत्रको विकास बाट यस क्षेत्रको उन्नतीहुने र प्रगतीपथमा अगाडी बढ्ने छ । चालु आ.व.०७५/०७६को प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रमले परिकल्पना गरेको छ । “हामिले यो सरुमारानी गाउँपालिकालाई सामाजिक विकास , आधुनिक र व्यवसायिक कृषि प्रणाली एवं उद्योग वाणिज्यको विकास र विस्तारले आर्थिक वृद्धि गरि रोजगारी सृजना भएको सबै खाले भेदभाव र उत्पीडनबाट मुक्त उच्च सांस्कृतिक मुल्य मान्यतायुक्त ,चेतनशिल न्यायपूर्ण र समतामूलक समाज ,निष्पक्ष जनपक्षिय र भ्रष्टाचार मुक्त शासन प्रशासन सहितको स्वच्छ स्वस्थ र हराभरा वातावरण भएको सुन्दर समुन्नत र समृद्ध गाउँपालिका बनाउने संकल्प गर्दछौ ” ।

२.२ लक्ष्य

यस गाउँपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ को निति तथा कार्यक्रम मार्फत आगामी वर्ष भित्र खानेपानी आपूर्तिको व्यवस्था गर्दै २०७६ चैत्र मसान्त सम्ममा पुर्ण सरसफाईयुक्त गाउँपालिका घोषणा गर्ने, गाउँपालिका स्तरिय विशेषज्ञ सेवा सहितको अस्पताल, विपद व्यवस्थापनको लागी कोष खडा गरिसकिएको र आगामी आ.व.मा विपद प्रतिकार्य योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने, गाउँपालिकाको आन्तरीक आय वृद्धि गरी लोककल्याणकारी कार्यमा सदुपयोग गर्ने, पर्यटकिय क्षेत्रको संरक्षण,संवर्द्धन र विकासको गुरुयोजना तयार गरी पर्यटन प्रवर्द्धन गर्ने, स्वस्थ,सवल एवं विकृती रहित सृजनसिल युवाशक्तिको निर्माण गर्न खेलकुद क्षेत्रको विकासका साथै बालमैत्री गाउँपालिका बनाउने र कृषि ,पशुपालन ,उद्योग वाणिज्य र पर्यटन विकास बाट रोजगारी र स्वरोजगारीको सृजना गर्ने अभिप्राय लिईएको छ ।

२.३ उद्देश्य

- धेरैभन्दा धेरै जनतालाई फाईदा पुग्ने र सहभागीतात्मक आयोजनाको प्राथमिकता निर्धारण गरी स्थानीय जनता, टोल विकास संस्था र उपभोक्ताहरुलाई परिचालन गर्ने ।
- गाउँपालिका भरीका विषगत कार्यालयहरुको समेत निति, उद्देश्य, कार्यक्रम स्रोतसाधन तथा संलग्न कार्यक्रमको जानकारी गराउने ।
- गा.पा स्थित गैरसरकारी संस्था र दातृनिकायवाट सम्बन्धित योजना तथा कार्यक्रमहरुको वारेमा जानकारी गराउने ।
- कर प्रक्रियामा समताको न्याय ल्याउन एकिकृत सम्पती कर लागु गर्ने ।

- गा.पा मा संचालन गरीने योजना बजेट तथा कार्यक्रमलाई जनसमक्ष प्रस्तुत गरी पारदर्शी तुल्याउने ।
- नेपाल सरकार बाट प्राप्त निति मार्गदर्शन, भु उपयोग नक्सा, वस्तुगत विवरण, स्रोतनक्सा, वातावरणिय प्रभाव र आयोजना विचको सन्तुलन आदी वारेमा विश्लेषण गर्न सहयोग पुऱ्याउने ।

२.४ अपेक्षित उपलब्धी

सरुमारानी गाउँपालिको आ.ब २०७५/०७६ का कार्यक्रम तथा योजना हरु लागु भएपछि देहाय वमोजिमका उपलब्धीहरु हुने छन ।

- विकासको पुर्वाधार बाट वन्चित समुदायहरुमा प्रत्यक्ष रुपमा विकासका पुर्वाधार सम्पन्न हुनेछन ।
- राज्यको संयन्त्र सम्म पहुच नपुगेका समुदाय सम्म विकासको पहुच पुग्नेछ ।
- शैक्षिक रुपले विपन्न वर्ग भौगोलिक विकटताले गर्दा विद्यालय सम्म पुग्न नसकेको समुदायलाई शैक्षिक विकास प्रदान गरी साक्षरता दरमा वृद्धि गर्ने ।
- भौगोलिक रुपमा विकटताको कारणले सडक सँग सम्पर्क नजोडिएका समुदायलाई सडकको पहुच पुग्ने छ ।
- विद्युत लाईन बाट वन्चित समुदायमा विद्युत विस्तार गरी समुदायलाई उज्यालो पारीने छ ।
- प्राकृतिक श्रोत साधनको प्रर्याप्तता हुदाहुदै पनि सिचाई खानेपानी जस्ता कुरा बाट वन्चित समुदायलाई सेवा प्रदान गरीने कृषि उत्पादनमा विशेष जोड दिदै उत्पादन तथा आयआर्जनमा वृद्धि गरीने छ ।
- रोजगारीका अवसरहरु प्रदान गरीने छन ।
- जडिवुटि तथा कृषि पकेट कार्यक्रम लागु हुने छन ।
- लक्षित वर्ग का समुदायलाई विशेष कार्यक्रम तथा सिपमुलक , आयआर्जनमुलक कार्यक्रम कार्यान्वयन हुनेछन ।
- सवैखाले भेदभाव बाट मुक्त समाजको निर्माण गरिनेछ ।
- गाउँपालिका भित्र सबै वडामा स्वास्थ्य सेवा र प्रसुति सेवाको व्यवस्था गरिनेछ ।
- गाउँपालिका भित्रका सम्पुर्ण सरकारी कार्यालयबाट जनमुखि र निष्पक्ष सेवा प्रदान गरिनेछ ।
- खेलकुदको संस्थागत विकास गरिने छ र युवाहरुलाई आवश्यक सिप ,दक्षता र क्षमताको विकास गदै कृषि ,पशु ,उद्योग तथा वाणिज्य र पर्यटन जस्ता क्षेत्रमा रोजगारी र स्वरोजगार बनाउने नीति लिईने छ ।

२.५ वार्षिक नीति, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमाका लागि अवलम्बन गरिएको पद्धति

- स्रोत अनुमान
- छलफल तथा परामर्श
- टोल स्तरिय छलफल
- वडा समितीको बैठक तथा छलफल
- विषयगत समितिद्वारा छलफल
- योजना तथा कार्यक्रमको तर्जुमा प्राथमिकरण

२.६ आयोजनाप्राथमिकिकरणकाआधारहरु

- आर्थिक विकास र गरिवी निवारणमा प्रत्यक्ष योगदान पुऱ्याउने ।
- उत्पादनमुलक र छिटो प्रतिफल दिने ।

- राजश्व परीचालनमा योगदान पुऱ्याउने
- सेवा प्रवाह संस्थागत विकास र सुशासनमा योगदान पुऱ्याउने ।
- स्थानीय श्रोतसाधनमा आधारीत भई जनसहभागीताका अभिवृद्धि हुने ।
- लैंगिक समानता समाजिक समावेशिकरणको अभिवृद्धि हुने
- दिगो विकास वातावरण संरक्षण र विपद व्यवस्थापनमा योगदान पुऱ्याउने,
- समुदायलाई विपद तथा जलवायु परिवर्तन उत्थानशिल बनाउने,
- स्थान विशेषको पर्यटन , संस्कृति र पहिचान प्रवर्द्धन गर्ने,
- स्थानीय तहले आवश्यक देखेका अन्य विषयहरु ।

२.७ वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमतर्जुमा गर्दा अवलम्बन गरिएका प्रमुख नीति तथा आधारहरु

२.७.१ समग्र नीति तथा आधारहरु

वार्षिक निति तथा कार्यक्रम २०७५

सरुमारानी गाउँपालिका प्युठान जिल्लाको दक्षिण भेगमा अवस्थित छ । यो गाउँपालिकाको क्षेत्रफल १५७.९७ वर्ग कि. मि. रहेको छ । यहाँको जनसंख्या २०६८ को जनगणना अनुसार १८६२७ रहेको छ । मतदाता नामावली २०७३ अनुसार १०५१९ रहेको छ । यहाँको साक्षरतादर तुलनात्मक रुपमा कम रहेको छ । विकास निर्माण गर्नका लागि यहाँ विभिन्न किसिमका कठिनाईहरु जस्तै पुजीको अभाव, भौगोलिक विकटता , स्रोत साधन परिचालनमा कठिनाई रहेका छन् । विगत लामो समय देखि नेपाली जनताले आफ्नो हक अधिकार को निम्ति विभिन्न चरणमा लड्दै आएका विभिन्न ऐतिहासिक संघर्ष र आन्दोलन, ६२/६३ को जन आन्दोलन को परीणाम स्वरुप हाल नेपालमा संघिय लोकतान्त्रीक गणतन्त्रात्मक राज्यको स्थापना पश्चात आज संघिय सरकार, प्रदेश सरकार र ७५३ स्थानीय सरकार को निर्माण भएको छ । यस गाउँपालिकाको विकास निर्माणको निम्ती निर्वाचनद्वारा निर्वाचित जनप्रतिनिधि संस्था मार्फत योजनाबद्ध र एकिकृत विकासको लागि सरुमारानी गाउँ कार्यपालिकाको २३औं बैठकद्वारा यो निति तथा कार्यक्रम २०७५ पारीत गरि पेश गरीएको छ ।

१) सहकारी तथा संस्था सम्बन्धि

- स्थानिय सहकारी संस्थाहरुको दर्ता गरिने छ ।
- स्थानीय सहकारी संस्थाहरुलाई प्रवर्द्धन गर्दै व्यवस्थित गरिनेछ ।
- कृषिउपज बेचबिखनको लागि सहकारीको माध्यमबाट बजारीकरणको व्यवस्था मिलाईने छ ।
- सहकारी संस्थाहरुको अनुगमन र नियमन गरिने छ ।

२) स्थानीय कर, सेवाशुल्क तथा दस्तुर

- “हाम्रो कर, समृद्ध गाउँघर” को अवधारणा लागु गर्दै करको दायरा तथा क्षेत्रको अध्ययन गरी स्थानीय कर प्रणालिलाई व्यवस्थित गरिने छ ।

३) स्थानीय तथ्याङ्क र अभिलेख संकलन

- सुचना तथा संचार प्रविधियुक्त आधारभुत तथ्याङ्क संकलन र व्यवस्थापन गरिने छ ।
- गाउँपालिकाको पार्श्व चित्र तयार पारिने छ ।

४) बिकास आयोजना तथा परियोजनाहरु

विद्युत

- आ.व.०७४/०७५ को नीति तथा कार्यक्रम अनुसार यस सरुमारानी गाउँपालिकाको सबै क्षेत्रमा विद्युतिकरणको व्यवस्था गरी उज्यालो गाउँपालिका घोषणा गरिने छ ।
- विद्युत लाईन विस्तार गर्न सम्भव नभएका ठाँउहरुमा सौर्य उर्जाको व्यवस्था गरिने छ ।

सडक

- आगामी आ.व.भित्र सबै वडाको वडा केन्द्रसम्म बाह्रै महिना यातायात संचालनकोलागि सडक पूर्वाधार तयार गरिने छ ।
- आगामी तिन बर्षभित्र सबै गाउँ टोलहरुलाई सडक सञ्जालमा जोडिनेछ ।
- भोलुंगे पुल तथा अन्य पुलपुलेसा निर्माणका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।

संचार

- गाँउपालिकाका केहि क्षेत्रहरुमा नेटवर्कको कमी देखिएकोले सेवा प्रदायक संस्थाहरुसंग समन्वय गरि नेटवर्क विस्तारको लागि पहल गरिने छ ।

शिक्षा

- शिक्षा ऐन २०७५ कार्यपालिकाबाट स्विकृत गरि गाँउसभाबाट पारित गरि लागु गरिने छ ।
- शिक्षालाई गुणस्तरिय बनाउन गुणस्तर सम्बन्धि आवश्यक निति तथा मापदण्ड निर्माण गरी निर्देशिका जारी गरि कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- प्राविधिक तथा व्यावसायीक शिक्षा प्रदान गर्ने विद्यालयलाई अनुदान सहयोग दिईने छ ।

स्वास्थ्य

- स्वास्थ्य क्षेत्रमा देखिएको असुविधालाई ध्यानमा राखी आवश्यक क्षेत्रमा सामुदायिक स्वास्थ्य ईकाइ स्थापना गरिनेछ ,
- थप एक वटा एम्बुलेन्स संचालनको लागि सहयोगी निकायसंग पहल गरिने छ ।
- २०७६ सम्ममा पुर्ण सरसफाईयुक्त गाउँपालिका घोषणा गर्ने निति अनुरूप योजनावद्धरूपमा कार्य अगाडी बढाईने छ ।

लागुऔषध तथा फोहोर व्यवस्थापन

- यस क्षेत्रको फोहोर व्यवस्थापन गर्न डम्पिङ साइटको निर्माण गरिसकिएकोले संचालनमा ल्याइने छ ।
- सुर्तिजन्य तथा मदिराजन्य पदार्थ नियन्त्रणका लागी आवश्यक निति तथा मापदण्ड बनाई लागु गरिने छ

स्थानीय बजार व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण र जैविक विविधता

- व्यापारीक क्षेत्र पहिचान गरी गाउँपालिकाले हाटबजार संचालन तथा व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- स्थानीय व्यापार व्यावसायलाई करको दायरामा ल्याउन आवश्यक निति, कानून, तथा मापदण्ड बनाई लागु गरिनेछ ।
- स्थानीय बजारमा संचालनमा रहेका व्यापारी तथा व्यावसायिक होटलहरुले मुल्यसुचि राख्नुपर्ने व्यवस्था लागु गरिनेछ ।
- वातावरण संरक्षणको लागि जनचेतनामूलक अभियान संचालन गरिने छ ।

स्थानीय सडक, सिचाई, ग्रामिण सडक

- साना सिचाई तथा ग्रामिण सडकलाई आवश्यकताको आधारमा प्राथमिकता दिईने छ ।

- सरुमारानी गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका सुख्खा क्षेत्रहरुको पहिचान गरी वैकल्पिक सिंचाईका निम्ती आवश्यक पहल गरिने छ ।

भूमि व्यवस्थापन घरजग्गा पुर्जा वितरण

- केन्द्र र प्रादेशिक कानूनको अधिनमा रहि ऐलानीमा पर्ने जग्गामा लामो समयदेखि भोगचलन गर्दै आएको अव्यवस्थित बसोवासलाई व्यवस्थित गरिने छ ।
- जग्गा खण्डिकरण गरी विना स्वीकृत प्लानिङ्ग गर्ने कार्यलाई कानुनी दायरामा ल्याइने छ ।
- भूमिहिन सुकुम्बासिको पहिचानको निमित्त तथ्याङ्क संकलन गरिसकिएकोले कानून अनुसार व्यवस्थापनको निमित्त आवश्यक पहल गरिने छ ।

कृषि, पशुपंक्षि

- किसान संग गाउँ सरकार नामक कार्यक्रम मार्फत कृषि क्षेत्रलाई रुपान्तरण गर्ने गरि थप योजना बनाईने छ
- व्यावसायिक पशुपालन, माछापालन, जडीबुटी, कुखुरापालन, फलफुलखेति, माछापालन र तरकारी खेति गर्ने युवाहरुलाई तालीम तथा अनुदानको व्यवस्था गरी कृषि क्षेत्रलाई आमदानी तथा उत्पादनमुलक बनाई स्वरोजगारमुखी बनाइने छ ।

जेष्ठ नागरीक,अपाङ्गता र असक्तहरुको व्यवस्था

- जेष्ठ नागरीक, अपाङ्गता र असक्तहरुको पहिचान गरी सम्मान, सहयोग तथा सशक्तिकरणको विशेष कार्यक्रम ल्याईने छ ।

वेरोजगार

- वेरोजगारी समस्या हल गर्न शिप विकास कार्यक्रममा जोड दिई उद्यमशिलताको प्रवर्द्धन गरिने छ ।

खानेपानी जलविद्युत

- स्वस्थ जीवनको लागि स्वच्छ खानेपानी भन्ने नारालाई सार्थक बनाउन आगामी २ वर्ष भित्र सबै टोल बस्तिमा खानेपानीको सहज आपूर्तिको व्यवस्था मिलाईने छ ।

विपद व्यवस्थापन

- चालु आ.व.मा विपद् व्यवस्थापन कोष स्थापना गरीसकिएको सन्दर्भमा आगामी आ.व.मा उक्त कोषको रकम वृद्धि गरिने छ साथै विपद् प्रतिकार्य योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गरिने छ ।

भाषा, संस्कृति तथा कला

- यस गाउँपालिका भित्रका सबै भाषा, संस्कृति तथा कलाको संरक्षण र संबर्द्धनको निमित्त आवश्यक कार्यक्रम ल्याईने छ ।
- समाजमा विद्यमान जातिय विभेदको अन्ते गर्न कानुनी एवं सामाजिक चेतनामुलक कार्यक्रम गरिने छ ।

खेदकुद र पत्रपत्रिका

- ५ नं प्रदेशको शसर्त अनुदानवा निर्माण गरिने खेलकुद मैदान निर्माण कार्यमा आवश्यक समन्वय गरी कार्यान्वयनमा लैजान सहयोग गरिने छ ।
- खेलकुद क्षेत्रको विकासका लागि खेलमैदान तथा आवश्यक भौतिक संरचना निर्माण गरी खेलकुद प्रशिक्षण र खेल सामाग्रीको व्यवस्था गरी विभिन्न स्तरमा खेलकुद प्रतियोगिताको आयोजना गरिने छ ।
- गाँउपालिकाको कानून तथा नीति नियमहरु, आर्थिक प्रशासनिक, न्यायिक र विकासका गतिविधिहरुलाई पारदर्शी रुपमा जनसमक्ष ल्याउन मिडियामैत्री नीति लिइने छ ।

पर्यटन

- यस गाउँपालिका अर्न्तगतको ऐतिहासिक पर्यटकिय गन्तव्य स्थल सरुमारानी सिद्धलेक क्षेत्रको समग्र विकासको निमित्त गुरुयोजना तयार गरी प्रवर्द्धन र विकास गरिने छ ।
- धार्मिक तथा ऐतिहासिक महत्वका प्राकृतिक सम्पदाहरुको संरक्षण र विकास गरिने छ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

- कर्मचारीको मनोबल उच्चराख्न आवश्यक तालिम , अध्ययन अवलोकन भ्रमण , प्रशिक्षण र प्रोत्साहन जस्ता कार्य अगाडि बढाइनेछ ।
- शिक्षक तथा कर्मचारीलाई कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनको आधारमा दण्ड र पुरस्कारको नीति अवलम्बन गरिने छ ।

अन्य

- गाउँपालिकाको कार्यालय भवन निर्माणका लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिने छ ।
- गाउँपालिकाको आन्तरीक आम्दानी वृद्धि गर्न एकिकृत सम्पत्ती कर लगायतका कर प्रणालि लागु गरिने छ । हाम्रो कर समृद्ध गाउँघर भन्ने मुल नारा सार्थक हुने गरी जनताको कर सदुपयोग हुने सुनिश्चितता गरिने छ ।
- गरिबी निवारणको लागि लघु उद्यम विकास ५ वर्षे रणनीतिक योजना तयार भैसकेकाले सोहि योजना अनुरूप विभिन्न कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छ ।
- सामुदायिक वन तथा कबुलियती वन लाई व्यवस्थित गर्नको लागि उपयुक्त कार्ययोजनाको निर्माण गरि वन संरक्षण सम्बर्द्धन र सदुपयोगको नीति बनाईने छ । साथै सामुदायिक वनसंग साभेदारी कार्यक्रम मार्फत विकास निर्माणका योजनाहरु संचालन गरिने छ ।
- गैह्र सरकारी संस्थाहरुको परिचालन, अनुगमन, व्यवस्थापन तथा नियमन गरिने छ ।
- महिला तथा बालबालिका लागि लक्षित कार्यक्रमहरु गरिने छ । आगामी २ वर्ष भित्र गाउँपालिकालाई बालमैत्री गाउँपालिका घोषण गर्ने नीति अनुसार कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छ ।
- वन पैदावारमा आधारित उद्योगको माध्यमबाट रोजगारी र आयआर्जनमा वृद्धि गर्ने नीति बनाईने छ ।
- वन पैदावार निकासीमा न्यून सहयोग संकलन गरी उक्त सहयोगलाई गाउँपालिकाको समग्र विकास र समृद्धिको निमित्त प्रयोग गरिने छ ।
- महिला विकास समिति ,युवा तथा खेलकुद विकास समिति ,दलित उत्थान समिति ,मुस्लिम उत्थान समिति ,आदिवासि तथा जनजाति उत्थान समितिको कार्यादेश -(TOR) माथि आवश्यक छलफल ,परामर्श एवं आवश्यक परिमार्जन गरी सामयिक वनाइने छ ।

२.८ मुख्य मुख्य आयोजना र क्रियाकलापहरु

- शिक्षा
- स्वास्थ्य
- पुर्वाधार निर्माण
- पर्यटन
- कृषि क्षेत्रका कार्यक्रम
- पशुपालन कार्यक्रम
- पुर्ण सरसफाई संग सम्बन्धित कार्यक्रम

- जनचेतना मुलक शसक्तिकरण कार्यक्रम
- जेष्ठ नागरीक,अपाङ्ग असक्त,दलित, लैङ्गीक विकास र समावेशी कार्यक्रम
- भाषा, कला, सँस्कृति, प्राकृतिक तथा धार्मिक पुरातात्विक संरक्षण तथा सम्बर्द्धन आदी ।

२.९ अनुमानित व्यय र स्रोत व्यवस्थापन

समग्र आय तथा व्यय तर्फ :

शिर्षक	आ.व.०७५/०७६ को यर्थाथ	आ.व.०७५/०७ ६को शंशोधित अनुमान	आ.व.०७५/०७६को अनुमान	
आय तर्फ				
अ.ल्या.				
रावस्व	आन्तरिक आमदानी		७१,१०,६००/-	
	राजस्व बाडफाइबाट प्राप्त आय		५,९४,९२,०००/-	
	अन्य आय			
	नेपाल सरकारबाट प्राप्त	शसर्त अनुदान	१०,०२,४०,०००/-	
		वित्तिय समानीकरण	६,९८,००,०००/-	
		सामाजिक सुरक्षा भत्ता	२,६०,००,०००/-	
	प्रदेश सरकारबाट प्राप्त	वित्तिय समानीकरण		४०,६४,०००/-
		शसर्त अनुदान		९६,००,०००/-
		राजस्व बाडफाइ		३५,७८,०००/-
		अन्तर स्थानिय तहबाट प्राप्त		
जनसह भागीता	नगद			
	वस्तुगत			
जम्मा			२७,९८,८४,६००/-	
व्यय तर्फ				
चालु खर्च	प्रशासनिक संञ्चालन खर्च		३,३४,००,०००/-	
	सामाजिक सुरक्षा		२,६०,००,०००/-	
	संघिय शसर्त कार्यक्रम		१०,०२,४०,०००/-	
	प्रदेश शसर्त कार्यक्रम		९६,००,०००/-	
	जम्मा		१७,०८,४०,०००/-	
पुजिगत खर्च			११,०६,४४,६००/-	
जम्मा खर्च			२७,९८,८४,६००/-	

सरुमारानी गाउँपालिकाको आ.व २०७५/०७६ को आन्तरिक राजश्व तपशिल बमोजिम रहेछ ।

आन्तरिक राजश्व	आ.व.०७५/०७६को यर्थाथ	आ.व.०७५/०७६को शंशोधित अनुमान	आ.व.०७५/०७६को अनुमान
एकिकृत सम्पती कर			४८,००,०००।-
घर बहाल कर			३,०००।-
व्यवसाय कर			७,००,०००।-
जडिवुटि,जिवजन्तु,कवाडी कर			८०,०००।-
सवारी साधन कर			४,०००।-
विज्ञापन कर			१०,०००।-
मनोरञ्जन कर			४,०००।-
बहाल विटौरी शुल्क			४,०००।-
पार्किङ्ग शुल्क			१,६००।-
सेवा शुल्क दस्तुर			१५,००,०००।-
पर्यटन शुल्क			४,०००।-
जम्मा			७१,१०,६००।-

सरुमारानी गाउँपालिकाको आ.व. २०७५/०७६ को चालु खर्च विवरण

खर्च संकेत	खर्च शिर्षक	२०७५/०७६ को प्रस्तावित	कैफियत
२११११	तलव	१३,०००,०००।००	
२१११२	स्थानीय भत्ता	५,५०,०००।००	
२१११३	महंगी भत्ता	२,५०,०००।००	
२१११९	अन्य भत्ता	३,०००,०००।००	
२११२१	पोशाक	३,००,०००।००	
२११२३	औषधी उपचार	००।००	
२२१११	पानि विजुली	३,००,०००।००	
२२११२	संचार महशुल	७,००,०००।००	
२२१२१	घर भाडा	५,००,०००।००	
२२१२२	अन्य भाडा	५,००,०००।००	
२२२११	इन्धन	९,००,०००।००	
२२२१२	संचालन तथा मर्मत संभार	७,००,०००।००	
२२२१३	बीमा	१५०,०००।००	
२२३११	कार्यालय संचालन	२५,००,०००।००	
२२३१४	इन्धन अन्य प्रयोजन	५०,०००।००	
२२४११	परामर्श सेवा	५,००,०००।००	
२२४१२	अन्य सेवा शुल्क	३१,००,०००।००	
२२५११	कर्मचारी तालिम	३,००,०००।००	
२२५१२	शिविर तथा जनचेतना मुलक गोष्ठी	४,००,०००।००	
२२६११	अनुगमन मुल्यांकन	१३,००,०००।००	
२२६१२	भ्रमण खर्च	२६,००,०००।००	
२२६१३	वि.व्यक्ति,तथा प्र भ्रमण खर्च	१,००,०००।००	
२२७११	विविध खर्च	१४,००,०००।००	
२२९११	भैपरी आउने चालु खर्च	०।००	

२२७२१	सभा संचालन खर्च	०।००	
	सार्वजनिक सुनुवाई	०।००	
२६४१३	अन्य संस्थालाई अनुदान सहयोग	३,००,०००।००	
	जम्मा	३,३४,००,०००।००	

पुजिगत तर्फको विषयगत बजेट शिर्षक अनुसारको विनियोजनको विवरण

सि.नं.	बजेट शिर्षक	प्रतिशत	बजेट रकम
१	आर्थिक विकास	(१५.८०%)	१,७४,८४,०००।-
२	सामाजिक विकास	(४२.२८%)	४,६७,३४,६००।-
३	पुर्वाधार विकास	(३२.३०%)	३,५७,४९,०००।-
४	वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन	(४.६०%)	५०,८५,०००।-
५	संस्थागत विकास सेवा प्रवाह र सुशासन	(५.०६%)	५६,००,०००।-
	जम्मा	(१००%)	११,०६,४४,६००।-

अन्त्यमा बजेट आफैमा तथ्यमा आधारित अनुमान हो । यसको लक्ष्य प्राप्तीको लागी हाम्रो एकलो प्रयासले मात्र संभव छैन । यसको निमित्त यस क्षेत्रका सम्पूर्ण जनता, राजनीतिक दलहरु, संघ संस्थाहरु एवं प्रवुद्ध वर्गहरुको सकारात्मक सुझाव सहयोग र समन्वयको अपेक्षा गरेका छौ । सरुमारानीको समग्र विकास र समृद्धि प्राप्तीको लक्ष्यलाई मुर्त रुप दिन प्रस्तुत नीति, कार्यक्रम र योजनाहरुलाई सबै पक्षबाट सकारात्मक रुपमा ग्राहण गरिने विश्वास लिदै अनुमोदनको निमित्त यस सरुमारानी गाउँपालिकाको गरिमामय तेस्रो गाउँसभामा पेश गर्दछु ।